

FIRO-B

Recenze metody

AUTORKY RECENZE: ALEXANDRA POSPÍŠILOVÁ, ANDREA SANDANUSOVÁ
Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita¹

datum vzniku recenze:	22. 11. 2019
1.1 název nástroje:	Dotazník interpersonální orientace FIRO-B
zkrácený název:	FIRO-B
1.2 původní název:	Fundamental Interpersonal Relations Orientation-Behavior
1.4 autoři původního testu:	William C. Schutz
1.3 autoři lokální adaptace:	Jiří Kožený
1.7 lokální distributor:	Psychodiagnostika
1.9.1/1.9.2 datum vydání:	1955/1976

Všeobecné informace o metodě

FIRO-B (*Fundamental Interpersonal Relations Orientation–Behavior*) je sebaopisovací dotazník určený k meraniu interpersonálnych vzťahových potrieb. FIRO-B obsahuje 54 položiek, na ktoré respondenti odpovedajú za pomoci 6-bodovej Likertovej škály. Administrácia môže prebiehať individuálne, alebo v skupine a trvá približne 10 až 20 minút. FIRO-B meria 3 interpersonálne potreby: inklúziu, kontrolu a afekciu a do akej miery sú tieto potreby vyjadrované (*expressed*) a vyžadované (*wanted*), čo vyúsťuje v šesť škál (Kožený, 1976).

Dotazník bol vydaný v roku 1976 v Bratislave v nakladateľstve Psychodiagnostika. Autorom dotazníka je William C. Schutz, ktorý metódu začal vyvíjať v 50-tych rokoch minulého storočia spolu s Hammerom a Schnellom (Athanasiou, 2003) vychádzajúc zo Schutzovej teórie interpersonálnych vzťahov. Českú verziu upravil Jiří Kožený (1976). Dotazník je konštruovaný tak, aby bolo možné odhadnúť správanie jedinca v interpersonálnych situáciách a predikovať jeho sociálnu interakciu. Metóda je určená

¹ Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita. Joštova 10, 602 00 Brno.

pre odhad správania v troch dimenziách – inklúzie, kontroly a afekcie. V rámci každej dimenzie berie v úvahu smer správania: správanie vyjadrované (*expressed*) respondentom (respondent posúdi intenzitu vlastného správania) a správanie respondentom vyžadované (*wanted*) od ostatných (respondent vyjadří optimálnu intenzitu správania ostatných k nemu). Dotazník sa skladá zo šiestich škál – vyjadrovaná inklúzia, vyžadovaná inklúzia, vyjadrovaná kontrola, vyžadovaná kontrola, vyjadrovaná afekcia a vyžadovaná afekcia, ktoré sú tvorené 54 položkami (9 položiek na každú škálu) so 6-stupňovou Likertovou škálou. Vyhodnotením dotazníka získa administrátor skóre (0 - 9) pre šesť základných škál. Kombináciou týchto hodnôt je možné získať indexy vyjadrujúce súlad alebo diskrepanciu interpersonálneho správania v rámci jednej interpersonálnej potreby (napríklad vysoká vyžadovaná inklúzia a nízka vyjadrovaná inklúzia) a medzi jednotlivými oblasťami interpersonálnych potrieb (napríklad vysoká potreba vytvoriť si blízke vzťahy, vysoké A, môže byť blokováná nízkou potrebou nadväzovať kontakt, nízke I). Ďalej je možné pracovať aj s indexom (ne)kompatibility v rámci dvojice, či medzi členmi skupiny. Pod kompatibilitou sa rozumie vlastnosť vzťahu medzi dvomi alebo viacerými jedincami, ktorá je vyjadrená stupňom vzájomného uspokojovania interpersonálnych potrieb, a teda, aj ich harmonickou spoluprácou (Kožený, 1976). Urbánek (2012) na základe prieskumov v roku 2002 a 2009, uvádza, že FIRO-B patrí medzi používanéjšie psychodiagnostické metódy v Českej republike a v zahraničí býva často používaný v personalistike (Furnham, 2008a).

Kožený (1976) odporúča dotazník využívať k pochopeniu individuálnej osobnostnej dynamiky, ale rovnako aj ako diagnostickú pomôcku v manželských poradniach, pri rodinnej terapii a akejkoľvek forme individuálneho a skupinového poradenstva, či psychoterapie a v pracovnej psychológii pri výbere ľudí na rôzne pozície, či zostavovaní pracovných skupín. Oswald (2003) pridáva využitie v pracovnom prostredí súvisiace s úspešnou tímovou prácou, leadershipom a individuálnymi vzťahmi. Furnham (2008b) vidí využitie metódy FIRO-B okrem pracovného kontextu, aj v klinickom kontexte. Metódu je možné použiť individuálne, alebo v pracovnom prostredí pri porozumení interpersonálnych potrieb a ich vplyvu na interpersonálne fungovanie.

Teoretické ukotvenie

Schutz rozdelil interpersonálne potreby do 3 oblastí. Inklúzia predstavuje potrebu stanoviť a udržať uspokojujúce interakcie s druhými ľuďmi. Kontrola predstavuje ľudské správanie vzťahujúce sa k zodpovednosti, moci, vplyvu a rozhodovaniu sa. Afekcia je definovaná ako potreba formovania a udržiavania blízkych vzťahov s druhými. Podľa Schutza môže byť každá z týchto potrieb buď vyjadrovaná správaním samotného človeka, alebo vyžadovaním takéhoto správania človekom od ostatných. Inými slovami, ľudia môžu buď vyjadrovať potrebu inklúzie, kontroly, alebo afekcie, alebo môžu chcieť prijímať prejavy správania plynúce z týchto potrieb od druhých (Athanasiou, 2003).

Administrácia a skórovanie

Pri administrácii proband obdrží testovací arch, na ktorom sú všetky potrebné inštrukcie. Administrácia nie je časovo obmedzená a priemerne trvá 15 minút. Dotazník môže byť administrovaný jednotlivo, alebo celej skupine (Kožený, 1976). Athanasiou (2003) píše, že originálna verzia testu je určená pre populáciu staršiu než 13 rokov. V českom manuáli sa tieto informácie nenachádzajú (Kožený, 1976), avšak môžeme usudzovať na základe štandardizačnej vzorky, že je metóda určená pre mládež a dospelých.

Skórovanie a interpretácia

Dotazník je vyhodnocovaný pomocou šablóny, na základe ktorej je odpovedi probanda na položku priradená hodnota 0 alebo 1. Uvedený spôsob skórovania autori zvolili, aby znížili vplyv sociálnej žiaducnosti na odpovede respondentov (Athanasiou, 2003). Súčtom získaných bodov môže proband dosiahnuť 0 - 9 bodov v rámci každej zo šiestich škál. Skóre je možné ďalej použiť na zistenie súladu, alebo diskrepancie vyžadovaného a vyjadrovaného správania probanda, kompatibility vyžadovaného a vyjadrovaného správania dvoch ľudí a iných indexov. Čím väčšia diskrepancia medzi vyjadrovaným a vyžadovaným skóre (v rámci jednej potreby), tým je väčšia pravdepodobnosť vnútorných konfliktov v danej oblasti (Kožený, 1976).

Výsledky interpretujeme podľa manuálu (Kožený, 1976), kde je uvedené, že ak sa dosiahnuté skóre v rámci jednej škály blíži ku krajným hodnotám (0 - 1 a 8 - 9), správanie má kompulzívny charakter. Ak sa dosiahnuté skóre mierne vychylujú od stredu (2 - 3 a 6 - 7), interpretujeme správanie ako charakteristické v príslušnom smere. Ak respondent získa stredné hodnoty (4 - 5), podľa manuálu ho môžeme považovať za vyrovnanú osobu s miernou tendenciou k jednému, alebo druhému pólu. Tieto skóre je potrebné, navyše, reportovať vzhľadom k poskytnutým normám v manuáli. Hoci dosiahnuté skóre v každej škále môžu poskytnúť cenné informácie, ako upozorňuje Kožený (1976), nemali by byť interpretované oddelene, pretože sa jednotlivé oblasti interpersonálnych potrieb môžu navzájom ovplyvňovať.

Spomínaná dichotomizácia šesť bodovej Likertovej škály sa nám nezdá z hľadiska dnešných poznatkov psychometriky ako príliš vhodná. Hoci na dobu, kedy bol dotazník vytvorený sa mohlo jednať o bežnú prax, zo súčasného pohľadu zbytočne strácame informácie o odpovediach respondenta. Ďalej, podľa nášho názoru, z pohľadu nového užívateľa testu nie je z manuálu dobre a jasne pochopiteľné, ako táto dichotomizácia vznikla (autor uvádza výsledky skalogramovej analýzy, avšak chýba jej podrobnejší popis). K podobným záverom dochádza aj Oswald (2003), ktorý v recenzii metódy uvádza, že spôsob skórovania je nepresvedčivo vysvetlený v manuáli, konkrétne tvrdí, že každá položka je hodnotená iným spôsobom a nie je jasné, ako k takémuto spôsobu autori došli. Oswald (2003) ďalej kritizuje, že v originálnom manuáli je len málo informácií o tom, akým spôsobom boli položky vybrané a podľa čoho boli priradené k jednotlivým škálam. Následne nám chýbali v manuáli (Kožený, 1976) informácie o určení hraničných skóre pre interpretáciu výsledkov, napr. prečo skóre 8 je

považované za krajnú hodnotu a skóre 7 za mierne vychýlené od stredu. Ďalej v manuáli nie sú poskytnuté žiadne informácie o zohľadnení chyby merania.

Technické parametre

Originálna americká verzia

Reliabilita

Reliabilita metódy bola overovaná Guttmanovým koeficientom reprodukovateľnosti², ktorý Schutz (1992) uvádza ako najvhodnejší koeficient pre vnútornú konzistenciu v prípade Guttmanovej škály. Dosahoval hodnôt od 0,93 do 0,94, čo Oswald (2003) považuje vzhľadom ku kritériu minima 0,9 za dobré hodnoty. Ďalším indikátorom reliability bol test-retest v časovom rozmedzí jedného až štyroch týždňov. Hodnoty korelácií sa pohybovali od 0,71 do 0,85. Athanasiou (2003) uvádza, že sa jedná o nižšie hodnoty, než by boli očakávané, v súvislosti s tým, že sa jedná o rys, ktorý by mal byť relatívne stabilný v čase a časový interval bol pomerne krátky. Oswald (2003) v jeho recenzii uvádza hodnoty vnútornej konzistencie (od 0,85 do 0,96), avšak nie je jasné, o aký koeficient sa jedná. V inej štúdií (Furnham, 1996) však boli vyjadrené pochybnosti o dostatočných hodnotách vnútornej konzistencie jednotlivých škál FIRO-B, keďže hodnota Cronbachovej alfy sa pohybovala od 0,30 po 0,63.

Validita

Autori amerického manuálu FIRO-B ako dôkaz konvergentnej a divergentnej validity uvádzajú vzťah FIRO-B s inými dotazníkmi (*Myers-Briggs Type Indicator, the Adjective Check List, the California Psychological Inventory a the Interpersonal Behavior Inventory*). Tieto vzťahy sú však veľmi nízke, väčšinou korelácie pod 0,2 (Athanasiou, 2003). Podľa Oswalda (2003) absencia jasne vysvetleného teoretického rámca dotazníka neumožňuje jasne predikovať, aké vzťahy medzi dotazníkmi možno na základe teórie očakávať. Oswald ďalej kritizuje, že metóda založená na Schutzovej teórii interpersonálnych potrieb neponúka dostatočné informácie potrebné pre jej dôkladné empirické testovanie a sama nie je založená na empirických dôkazoch. Athanasiou (2003) píše o vysokej zjavnej validite, ktorá však môže byť vnímaná ako nedostatok metódy kvôli vplyvu sociálnej žiaducnosti na odpovede respondenta, na čo sa autori metódy bránia práve spomínanou dichotomizáciou položiek, o ktorej respondent nevie.

Vo viacerých výskumoch (Furnham, 1996; Furnham, 2008b) sa zisťoval vzťah medzi FIRO-B a inými osobnostnými dotazníkmi. Ukázalo sa, že vzťahy medzi škálami dotazníka Big Five a FIRO-B sú veľmi slabé. Najsilnejšie boli vzťahy medzi extravertiou, ktorá pozitívne a signifikantne korelovala s piatimi zo šiestich škál FIRO-B (okrem vyžadovanej kontroly), pričom hodnoty korelácií sa pohybovali od 0,26 (vyjadrená

² Reprodukovateľnosť je chápaná ako ukazovateľ unidimenzionality a vnútornej konzistencie, ktorým sa overuje kvalita Guttmanovej škály. Keď respondent odpovedá inak, ako by sa na základe Guttmanovej škály očakávalo, jedná sa o určitú chybovosť, na základe ktorej sa počíta koeficient reprodukovateľnosti - čím je vyššia chyba, tým nižšia reprodukovateľnosť (Milholland, 1955).

kontrola) po 0,47 (vyjadrená inklúzia). Treba vziať do úvahy, že veľkosti účinkov sa pohybovali prevažne okolo 0,1 a 0,2, vyššie hodnoty boli v prípade vzťahu medzi vyjadrovanou inklúziou a prívetivosťou ($\beta = 0,43$) a extraverziou ($\beta = 0,34$) a vzťahu medzi vyjadrovanou kontrolou a prívetivosťou ($\beta = -0,32$). Výsledky výskumu preukázali dvojfaktorovú štruktúru, kedy do prvého faktoru spadali škály afekcie a inklúzie a do druhého škály kontroly a autor spochybňuje pôvodnú faktorovú štruktúru. Viaceré signifikantné vzťahy sa našli medzi škálami FIRO-B a dotazníkom HDS (*Hogan development survey*) merajúcim dysfunkčné interpersonálne správanie, ktoré môže byť spojené s poruchami osobnosti. Je teda možné predpokladať, že FIRO-B môže nájsť svoje využitie aj v klinickom kontexte (Furnham, 2008b). Štúdiá však neuvádzajú veľkosti účinkov. V ďalšom výskume (Ahmetoglu, Chamorro, & Furnham, 2010) sa zas ukázalo, že FIRO-B môže súvisieť s leadershipom, kedy FIRO-B pozitívne predikovalo subjektívne aj objektívne hodnotenie kompetencie leadershipu (najväčší vzťah bol so škálou vyjadrovanej kontroly). Je však treba poznamenať, že veľkosť účinku v týchto výskumoch bola celkom malá.

Normy

Normy reportované v technickom manuáli, boli založené na národnej vzorke približne 3000 dospelých. Stratifikovaný výber vzorku bol vykonaný náhodným vytáčaním telefónnych čísel v USA. Autori nereportujú viac informácií k metóde výberu. Neuvádzajú ďalej, koľko ľudí súhlasilo alebo odmietlo dotazník vyplniť (Oswald, 2003).

Vývoj a úprava FIRO-B

Schutz (1992) pôvodne vytvoril FIRO-B ako nástroj, ktorý má umožniť vytvorenie skupín, v ktorých členovia dobre spolupracujú a sú kompatibilní. Táto metóda nebola pôvodne zamýšľaná pre iné účely, čo však nezabránilo jej používaniu v iných kontextoch. Aj preto sa Schutz rozhodol metódu prepracovať a v 80tych rokoch vydal upravenú verziu. V tejto verzii bola potreba afekcie nahradená potrebou otvorenosti, pretože na rozdiel od potreby kontroly a inklúzie, odkazuje skôr na pocit, než správanie. Otvorenosť popisuje, na koľko človek túži po otvorených vzťahoch s druhými a po zdieľaní svojho prežívania. Položky afekcie boli teda nahradené inými položkami merajúcimi potrebu otvorenosti. Ďalej bolo zmenené znenie ostatných položiek v dotazníku, ktoré obsahovali zastaralé a nejasné výrazy. Okrem toho bolo rozdelenie potrieb na vyjadrované a vyžadované rozšírené na vyjadrované/obdržané (*expressed/received*) a súčasné/vyžadované (*actual/wanted*). Uvedené úpravy boli vykonané až po vydaní českej verzie FIRO-B a v Českej republike neprebehla žiadna úprava, ktorá by spomínané zmeny zahrnula. A teda neboli vyriešené problémy a nedostatky, ktoré Schutz (1992) uvádza.

Česká verzia

Dotazník bol prevedený do českého jazyka nezávisle tromi psychológmi. Finálna verzia dotazníka bola vytvorená na základe pilotáže na malej vzorke respondentov a následne predložená 1009 respondentom (na školeniach, prednáškach a vyučovaniach) v rokoch 1970 – 1971. Skalogramovou analýzou bolo určené skórovanie položiek 0 – „odmietol“

alebo 1 – „prijal“ rovnakým postupom ako v originálnej verzii (Kožený, 1976). Keďže z pohľadu dnešnej psychológie skalogramová analýza nepredstavuje štandardne používanú metódu, užívateľ dotazníka môže mať problémy s jej porozumením a posúdením jej kvality.

Reliabilita

Reliabilita bola opäť overovaná koeficientom reprodukovateľnosti, ktorý neklesol pod hodnotu 0,9, čo považujeme za uspokojivé. Stabilita v čase bola skúmaná test-retestom na vzorke 42 vysokoškolských študentov v časovom intervale troch mesiacov a dosiahla hodnoty od 0,74 do 0,82, ktoré taktiež považujeme za dostačujúce. Dependabilita (reliabilita typu test-retest) bola zisťovaná na vzorke 66 študentov strednej priemyselnej školy (58 mužov) v časovom intervale troch týždňov a pohybovala sa od 0,47 do 0,78 (Kožený, 1976). Tieto hodnoty nám prídu vzhľadom ku krátkemu časovému intervalu nízke. Vzorky, na ktorých bola overovaná reliabilita metódy, považujeme taktiež za malé. Ďalej nebola zisťovaná vnútorná konzistencia českej verzie. Vyššie spomenuté nedostatky považujeme za limit metódy.

Validita

V rámci overovania validity bola prevedená analýza hlavných komponentov (komponentová analýza), ktorá podporila hypotézu o existencii šiestich nezávislých faktorov. Validita bola ďalej overovaná koreláciou s Cattellovým 16 PF dotazníkom a ukázalo sa, že korelácie sú nízke a testy nie sú zameniteľné (Kožený, 1976). Z manuálu nám však nie je jasné, aký vzťah by mal medzi metódami byť, aký dôkaz o validite nám to prináša a prečo si autor vybral práve tento dotazník. Uvedené dôkazy validity považujeme za nedostačujúce.

Normy

Normy boli vytvárané na vzorke 1009 respondentov (gymnazisti, učitelia, riaditelia, študenti technickej školy, študenti humanitnej školy). Tieto skupiny neboli rovnomerne zastúpené (napr. učiteľov bolo cca 50). Normy nie sú uvedené podľa veku, ale podľa skupín. Taktiež je vždy uvedený len priemerný vek a Kožený (1976) nepracuje s intervalmi vekových skupín. Preto nám nie je jasné, ako s týmito normami pracovať. Veľkým nedostatkom je zastaralosť noriem, ktoré sú v súčasnosti používané, napriek tomu, že sú približne 50 rokov staré. Podľa štandardov pre pedagogické a psychologické testovanie (AERA, APA, & NCME, 2001) adekvátnosť noriem opierajúcich sa o určitú vzorku môže časom klesať a je potrebné pravidelne overovať ich platnosť. Štandardy odporúčajú v niektorých prípadoch v záujme zachovania validity normatívnej interpretácie previesť novú štandardizáciu. V manuáli nie je uvedený jednoznačný postup, ako s normami pracovať vo vzťahu s absolútnymi interpretačnými meradlami (viď *Skórovanie a interpretácia*). Kožený (1976) odporúča skóre „interpretovať s ohľadom na priemery a smerodajné odchýlky príslušnej vzorky populácie“. Dané odporúčanie je vágne a podľa nášho názoru si ho užívatelia testu môžu vyložiť rôznym spôsobom a prikladať tak subjektívnu váhu normám a absolútnym interpretačným meradlám.

Postrehy a zhrnutie

Z dotazníka a manuálu (Kožený, 1976) nerozumieme, prečo sa jednotlivé otázky tak často opakujú len s drobnými zmenami. Nevieme, či tým autor niečo sledoval, čo však nie je vysvetlené v manuáli. Aj keď je respondent na podobné otázky v inštrukciách upozornený, myslíme si, že to naňho môže pôsobiť frustrujúco. V manuáli sú občas použité zastaralé a z dnešného pohľadu ťažko pochopiteľné výrazy, čo môže skomplikovať porozumenie informáciám poskytnutým v manuáli. V americkej verzii boli tieto nedostatky a ďalšie iné vyriešené úpravou a vydaním novej verzie (Schutz, 1992), čo v Českej republike neprebehlo. Ďalej sú v manuáli (Kožený, 1976) prítomné vzorce na výpočet rôznych indexov, ako napr. vzorec na kompatibilitu, avšak nie sú v ňom už prítomné žiadne referenčné hodnoty (uvádza sa že, čím je menšia hodnota, tým sú respondenti kompatibilnejší, ale chýbajú informácie o tom, čo je menšia hodnota) a ďalej ani spôsob, akým boli odvodené. V poslednom rade nám chýbajú podrobnejšie informácie o vývoji metódy.

FIRO-B je relatívne krátka a jednoduchá metóda na administráciu, vyplnenie a vyhodnotenie. Hodnoty reliability sa dajú považovať za uspokojujúce, avšak chýbajú dostatočné dôkazy o validite metódy. Ako najväčší nedostatok metódy považujeme normy, ktoré sú v súčasnosti používané, napriek tomu, že sú približne 50 rokov staré. Vzhľadom k tomu, že sú normy uvedené na základe povolania a nie vekových intervalov, je práca s nimi nezrozumiteľná. Zo súčasného pohľadu by bolo vhodnejšie pracovať so škálou ako šesť bodovou bez dichotomizácie, aby nedochádzalo k zbytočnej strate informácií.

Odporúčania

Podľa nás môže byť dotazník FIRO-B použitý v oblasti pracovnej psychológie, napríklad pri práci so skupinou, ďalej v oblasti individuálneho, párového alebo skupinového poradenstva. Konkrétne môže poslúžiť ako pomocný nástroj pri poznávaní svojich interpersonálnych potrieb a ich kompatibility vo vzťahu k druhým ľuďom. FIRO-B môže slúžiť ako facilitačná metóda, ktorá umožňuje či už dvojici alebo členom skupiny zistiť, čo od seba navzájom vyžadujú a ako si myslia, že sa sami prejavujú. Predpokladáme, že vzhľadom k vysokej zjavnej validite a len mierne líšiacim sa položkám proband vie, čo svojimi odpoveďami vyjadruje. FIRO-B môže poslúžiť ako pomocná metóda, ktorá môže poskytnúť podnet k rozhovoru, alebo ako doplnková metóda k iným nástrojom. Pričom je dôležité upozorniť participanta na vyššie uvedené nedostatky metódy a najmä na zastaranosť noriem, aby na svoje výsledky nahliadal s potrebnou rezervou a odstupom. Taktiež je dôležité, aby si bol týchto nedostatkov vedomý aj samotný užívateľ metódy, najmä kvôli nejasnostiam v spôsobe interpretovania skóre (prisudzovanie váhy interpretačným absolútnym meradlám a normám). Metódu však neodporúčame používať ako samostatný diagnostický nástroj a jeho výsledky interpretovať za účelom individuálnej diagnostiky.

Zdroje

- Ahmetoglu, G., Chamorro, P. T., & Furnham, A. (2010). Interpersonal Relationship Orientations, Leadership, and Managerial Level: Assessing the practical usefulness of the FIRO-B in organizations. *International Journal of Selection & Assessment*, 18(2), 220–225.
- American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education. (2001). *Standardy pro pedagogické a psychologické testování*. Praha: Testcentrum.
- Athanasiou, M. (2003). [Test review of FIRO-B]. In B. S. Plake, J. C. Impara, & R. A. Spies (Eds.), *The fifteenth mental measurement yearbook* (pp. 388-390). Lincoln, NE: Buros Center for Testing.
- Furnham, A. (1996). The FIRO-B, the Learning Style Questionnaire, and the Five-Factor Model. *Journal of Social Behavior & Personality*, 11(2), 285–299.
- Furnham, A. (2008a). HR professionals' beliefs about, and knowledge of, assessment techniques and psychometric tests. *International Journal of Selection and Assessment*, 16(3), 300-305.
- Furnham, A. (2008b). Psychometric Correlates of FIRO-B Scores: Locating the FIRO-B scores in personality factor space. *International Journal of Selection & Assessment*, 16(1), 30–45.
- Kožený, J. (1976). *Dotazník interpersonální orientace FIRO-B*. Bratislava: psychodiagnostika.
- Milholland, J. E. (1955). Four kinds of reproducibility in scale analysis. *Educational and Psychological Measurement*, 15(4), 478-483.
- Oswald, D. (2003). [Test review of FIRO-B]. In B. S. Plake, J. C. Impara, & R. A. Spies (Eds.), *The fifteenth mental measurement yearbook* (pp. 390-392). Lincoln, NE: Buros Center for Testing.
- Urbánek, T. (2012). Nejpoužívanější psychodiagnostické metody v České republice. *TESTFÓRUM*, 1(1), 6-9.
- Schutz, W. (1992). Beyond FIRO-B—Three new theory-derived measures—Element B: Behavior, Element F: Feelings, Element S: Self. *Psychological Reports*, 70(3), 915-937.

MODEL RECENZE PODLE EFPA PRO POPIS A HODNOCENÍ PSYCHOLOGICKÝCH TESTŮ *FORMULÁŘ RECENZE TESTU A POZNÁMKY PRO RECENZENTY¹*

Toto je lokální úprava dokumentu pro účely publikace v časopise Test Fórum.
Originální český překlad je k dispozici na stránkách EFPA
(www.efpa.eu/download/505cd9db4144ecb16174087909c9cd6d).

Původní verzi sestavil a uspořádal Dave Bartram
Doplnili a revidovali Patricia Lindley, Dave Bartram a Natalie Kennedy v dubnu 2004²
Současná verze 3.42: květen 2005
Český překlad: Tomáš Urbánek

Od uživatelů tohoto dokumentu a jeho obsahu žádá EFPA, aby uznali tento zdroj prostřednictvím následujícího textu:

“Kritéria pro recenzi testu podle EFPA do značné míry vychází z formy a obsahu kritérií pro recenze testů Britské psychologické společnosti (BPS) a kritérií vytvořených Komisí pro testové záležitosti (COTAN) Holandské asociace psychologů (NIP). Dave Bartram a Patricia Lindley původně vyvinuli kritéria BPS a recenzní procedury pro UK Employment Service a později rozšířili jejich používání pro celou BPS. Arne Evers připravil k vydání nizozemský systém posuzování kvality testů.

EFPA je vděčná BPS a NIP za svolení použít jejich kritéria jako základ pro vytvoření evropského modelu. EFPA je také vděčná Davu Bartramovi, Arnu Eversovi a Patricii Lindley za jejich příspěvek k vývoji tohoto modelu. Veškerá intelektuální vlastnická práva původních kritérií podle BPS a NIP jsou nadále uznávána a náleží těmto orgánům.”

¹ Tento dokument byl vytvořen z několika zdrojů, včetně Hodnotícího formuláře pro recenzi testu používaného v BPS (NPAL a Řídící komise pro testové standardy při BPS – Steering Committee on Test Standards), Španělského dotazníku pro hodnocení psychometrických testů (Španělská psychologická asociace) a Systému pro posuzování kvality testu (Komise pro testování Holandské asociace psychologů). Některé části byly adaptovány se svolením z dokumentu: BPS Books Reviews of Level B Assessment Instruments for use in Occupational Assessment, Notes for Reviewers: Version 3.1. December 1998: Copyright © NPAL, 1989, 1993, 1998.

² Současná verze je spojením dvou oddělených dokumentů (Formuláře recenze a Poznámek pro recenzenty). Obsah byl navíc uspořádán a doplněn na základě jeho používání recenzenty online testů v BPS.

.....

Část 1:
Popis nástroje: Obecné informace a klasifikace

.....

EFPA 3.2 reference

	Recenzent 1:	Bc. Alexandra Pospíšilová
	Recenzent 2:	Bc. Andrea Sandanusová
	Konzultující editor:	doc. Mgr. Stanislav Ježek, Ph.D.
	Vedoucí editor:	Mgr. Hynek Cígler, PhD.
	Vedoucí editor aktualizace: (pouze v případě aktualizací)	
	Editor aktualizace: (pouze v případě aktualizací)	
	Datum vzniku této recenze:	22. 11. 2019
1.1	Název nástroje (lokální verze):	Dotazník interpersonální orientace FIRO-B
	Zkrácená verze názvu testu:	FIRO-B
1.2	Původní název testu (pokud je lokální verze adaptací):	Fundamental Interpersonal Relations Orientation-Behavior
1.4	Autoři původního testu:	William C. Schutz
1.3	Autoři lokální adaptace:	Jiří Kožený
1.7	Lokální distributor/vydavatel testu:	Psychodiagnostika
1.8	Vydavatel původní verze testu (pokud je jiný než současný distributor/vydavatel):	Consulting Psychologists Press
1.9.1	Datum vydání současné revize/vydání:	1955
1.9.2	Datum vydání adaptace pro lokální užívání:	1976
1.9.3	Datum vydání původního testu:	1955

Obecný popis nástroje

FIRO-B (*Fundamental Interpersonal Relations Orientation–Behavior*) je sebaopisový dotazník určený k meraniu prejavov správania plynúceho z interpersonálnych potrieb. FIRO-B obsahuje 54 položiek, na ktoré respondenti odpovedajú za pomoci 6 bodovej Likertovej škály. Administrácia môže prebiehať individuálne alebo v skupine a trvá približne 10 až 20 minút. Autorom dotazníka je William Schutz (Athanasiou, 2003) a českú verziu upravil Jiří Kožený a bola vydaná v roku 1976 v Bratislave v nakladateľstve Psychodiagnostika. Dotazník je konštruovaný tak, aby bolo možné odhadnúť správanie jedinca v interpersonálnych situáciách a predikovať jeho sociálnu interakciu. Dotazník je určený pre odhad správania v troch dimenziách – inklúzie, kontroly a afekcie. V rámci každej dimenzie berie v úvahu smer správania: správanie vyjadrované a správanie respondentom vyžadované od ostatných. Metóda sa skladá zo šiestich škál – vyjadrovaná inklúzia, vyžadovaná inklúzia, vyjadrovaná kontrola, vyžadovaná kontrola, vyjadrovaná afekcia a vyžadovaná afekcia, ktoré tvoria spolu 54 položiek (9 položiek na každú škálu) so šesť stupňovou Likertovou škálou. Vyhodnotením dotazníka získa administrátor skóre (0-9) pre šesť základných škál. Kombináciou týchto hodnôt je možné získať indexy vyjadrujúce súlad alebo diskrepanciu interpersonálneho správania v rámci a medzi jednotlivými oblasťami interpersonálnych potrieb, rovnako ako aj index (ne)kompatibility v rámci dvojice, či medzi členmi skupiny. Metóda sa môže používať napríklad v pracovnom prostredí, s prácou so skupinami, ale aj v poradenstve (Kožený, 1976).

Část 2:

Klasifikace

1.10.1	Obsahová doména	☐ Školní schopnosti ☐ Všeobecné schopnosti ☐ Verbální schopnosti ☐ Numerické schopnosti ☐ Prostorové schopnosti ☐ Neverbální schopnosti ☐ Rychlost vnímání ☐ Paměť ☐ Manuální zručnost ☐ Osobnost – Rys ☐ Osobnost – Typ ☐ Osobnost – Stav ☐ Kognitivní styly ☐ Motivace ☐ Hodnoty ☐ Zájmy ☐ Přesvědčení ☐ Poruchy a patologie ☐ Skupinové procesy ☐ Rodina ☐ Organizace, její fungování, agregovaná měření, klima atd. ☐ Školní nebo výchovné funkce ☒ Jiné: interpersonálne potreby
--------	------------------------	---

1.10.2	Zamýšlená(é) nebo hlavní oblast(i) použití.	☐ Klinická psychologie ☐ Neuropsychologie ☐ Forenzní psychologie ☐ Psychologie výchovy a vzdělávání ☒ Psychologie práce a personalistika ☒ Poradenství, doporučení, vedení a volba povolání ☐ Psychologie zdraví, životní styl a životní spokojenost ☐ Sporty a volný čas ☐ Jiné:
1.10.3	Zamýšlený způsob použití (podmínky, za jakých byl nástroj standardizován a validizován)	☐ Nesupervidovaná administrace bez kontroly nad identitou respondenta a bez úplné kontroly nad podmínkami administrace (např. volně přístupný test na internetu, test dostupný ke koupi v knihkupectví). ☐ Kontrolovaný nesupervidovaný administrací. Kontrola nad podmínkami (čas atd.) a určitá kontrola nad identitou uživatele testu (např. testy administrované přes internet, ale pouze známým osobám – přístup omezený heslem). ☒ Supervidovaná a kontrolovaná administrace. Administrace testu pod kontrolou kvalifikovaného administrátora nebo dohlázele. ☐ Řízená administrace. Administrace testu prováděná pouze přes určená testovací centra (např. programy hodnocení licencí a certifikace).
1.10.4	Popis populací, pro které je test určen:	neuvedené, normy sú na gymnazistoch (m = 16,5 roka) a dospelých (originálna verzia je určená pre populáciu od 13 rokov)
1.10.5	Počet škál a krátký popis proměnné nebo proměnných měřených nástrojem	6 škál: inkluzia vyjadrovaná, inkluzia vyžadovaná, kontrola vyjadrovaná, kontrola vyžadovaná, afekcia vyjadrovaná, afekcia vyžadovaná
1.11	Formát položek	☐ Otevřený ☐ Mnohonásobná volba, alternativy na stejné škále ☐ Bipolární adjektiva ☒ Likertovy ratingy (škály) ☐ Nucená volba, alternativy na smíšených škálách (ipsativní) – vysvětlení viz Poznámky ☐ Mnohonásobná volba, alternativy na smíšených škálách (ipsativní) – vysvětlení viz Poznámky ☐ Sady párů adjektiv (sémantický diferenciál), smíšené škály (ipsativní) ☐ Jiné:
1.12	Počet položek testu:	54

1.13	Způsob(y) administrace:	☒ Interaktivní individuální administrace ☒ Supervidovaná skupinová administrace ☐ Počítačová lokálně nainstalovaná aplikace – pod supervizí/dohledem ☐ Počítačová aplikace na webu – pod supervizí/dohledem ☐ Počítačová lokálně nainstalovaná aplikace – bez supervise/testování sebe ☐ Počítačová aplikace na webu – bez supervise/testování sebe ☐ Jiné:
1.14	Způsob odpovídání:	☐ Ústní rozhovor ☒ Papír a tužka ☐ Manuální operace ☐ Na počítači ☐ Jiné:
1.15	Čas potřebný pro administraci nástroje: Čas na přípravu (čas, který zabere administrátorovi připravit a rozložit materiály pro diagnostické sezení). <ul style="list-style-type: none"> • Čas na administraci na sezení: zahrnuje čas potřebný pro dokončení všech položek a odhad času potřebného pro podání instrukcí, projití zácvičných položek a nějaké doplňující komentáře na konci sezení. • Skórování: čas nutný pro získání hrubých skóru. • Analýza: čas strávený prováděním dalších prací s hrubými skóry, aby se z nich odvodily další míry a zformulovala rozumně úplná interpretace (za předpokladu, že znáte nástroj). • Zpětná vazba: čas potřebný k přípravě a poskytnutí zpětné vazby vyšetřované osobě. <p>Připouští se, že čas posledních dvou komponent se může značně lišit – v závislosti na kontextu, ve kterém se nástroj používá. Ale aspoň nějaké údaje a komentáře budou užitečné.</p>	Příprava: 2 minúty Administrace: 15 minút Skórování: 10 minút Analýza: 15 minút Zpětná vazba: 15 minút Hodnoty (okrem času adiministrácie) sú odhadnuté na základe skúseností recenzentov.
1.16	Jsou k dispozici různé formy nástroje?	nie

.....

Část 3:

Měření a skórování

.....

1.17	Procedura skórování testu:	☐ Počítačové skórování s přímým vstupem odpovědí testovanou osobou ☐ Počítačové skórování s ručním vstupem odpovědí z papírového záznamového archu ☐ Počítačové skórování odpovědí z papírového záznamového archu pomocí jejich načtení pomocí skeneru ☒ Jednoduchý ruční skórovací klíč – nutné pouze kancelářské dovednosti ☐ Komplexní ruční skórování – vyžadující trénink ve skórování nástroje ☐ Služby zpracování dat – např. skórování společností prodávající nástroj ☐ Jiné:
1.18	Skóry:	Dotazník je vyhodnocovaný pomocou šablóny, na základe ktorej je odpovedi probanda na položku priradená hodnota 0 alebo 1. Súčtom získaných bodov môže proband dosiahnuť 0-9 bodov v rámci každej zo šiestich škál. Skóre je možné ďalej použiť na zistenie súladu alebo diskrepancie vyžadovaného a vyjadrovaného správania probanda, kompatibility vyžadovaného a vyjadrovaného správania dvoch ľudí a iných indexov.
1.19	Transformace skóru na standardní skóry:	☒ Normalizovaná – skóry se získají použitím normalizační tabulky ☐ Nenormalizovaná – skóry se získají lineární transformací
1.20	Použité škály	Skóry založené na percentilech ☐ Centily ☐ 5-stupňová klasifikace: centilové rozdění 10:20:40:20:10 ☐ Decily a další klasifikace založené na stejném počtu percentilů Standardní skóry ☐ z-skóry ☐ IQ deviační kvocienty IQ atd. (např. M=100, SD=15 pro Weschlerův test) ☐ Přijímací testy na VŠ (např. test SAT M=500, SD=100; GRE atp.) ☐ steny, staniny, C skóry ☐ T-skóry ☒ Jiné: hrubé skóre

.....

Část 4:

Počítačově generované zprávy

.....

Toto je čistě *popisné*. Hodnocení zpráv bude součástí části recenze nazvané Hodnocení.

1.21	Jsou počítačově generované zprávy k dispozici s nástrojem?	☐ Ano ☒ Ne
------	---	--

.....

Část 5:

Nabídka, podmínky a náklady

.....

Tato část definuje, co vydavatel poskytne, komu, za jakých podmínek a za jaké ceny. Definuje podmínky kladené dodavatelem a týkající se toho, kdo smí a kdo nesmí získat materiál nástroje. Pokud jedna z možností neodpovídá podmínkám nabídky, doplňte popis relevantních podmínek.

1.23	Dokumentace poskytovaná distributorem jako součást testového balíku	☒ Uživatelský manuál ☒ Technický (psychometrický) manuál ☐ Doplňkové technické informace a aktualizace (např. lokální normy, lokální validizační studie atd.) ☐ Rozšiřující informace v podobě knih a článků k tématu ☐ Kombinace výše uvedených (uved'te)
1.24	Metody publikace	☒ Papír ☐ PC - Diskety ☐ PC - CD-ROM ☐ Download z internetu ☐ Živý internet (nástroj pracuje v internetovém prohlížeči) ☐ Jiné:
1.25.1	Počáteční náklady. Cena kompletní sady materiálů (všechny manuály a další materiál nutný k aspoň jedné zkušební administraci). Kolik uchazečů lze vyšetřovat pomocí materiálů získaných za počáteční náklady, kde tyto náklady zahrnují materiály pro opakované vyšetření.	Metóda v súčasnej dobe nie je v distribúcii.
1.25.2	Opakující se náklady:	
1.26.1	Ceny za zprávy generované softwarem nainstalovaným uživatelem:	
1.26.2	Ceny za vyhotovení zprávy zaslané prostřednictvím pošty/faxu:	

1.26.3	Ceny za vyhotovení zprávy zaslané prostřednictvím internetové služby:	
1.27	Ceny za další služby a zpracování dat: opravy nebo vývoj automatických zpráv:	
1.28	<p>Kvalifikační požadavky na práci s testem vyžadované dodavatelem testu</p> <p>1.28 se týká kvalifikací uživatele vyžadovaných dodavatelem. V této části, pokud vydavatel stanovil informace o kvalifikaci uživatele, mělo by to být uvedeno pomocí uvedených kategorií. Tam, kde kvalifikační požadavky nejsou jasné, mělo by to být vyjádřeno pomocí "Jiné", <i>ne</i> "Žádné". "Žádné" znamená, že existuje explicitní výrok týkající se toho, že není potřeba kvalifikace.</p>	☐ Žádné ☐ Oprávnění (certifikát) pro specifický test ☐ Oprávnění (certifikát) pro obecné výkonové testy: i. e. míry maximálního výkonu ve schopnostech ☐ Potvrzení v testování obecných schopností a dovedností: míry maximálního výkonu ve vztahu k potenciálu k výkonu ☐ Potvrzení v obecné diagnostice a diagnostice osobnosti: míry typického chování, postojů a preferencí ☒ Jiné: neuvezené
1.29	<p>Profesionální kvalifikace vyžadovaná pro používání nástroje</p> <p>1.29 se týká kvalifikací uživatele vyžadovanou dodavatelem. V této části, pokud vydavatel stanovil informace o kvalifikaci uživatele, mělo by to být uvedeno pomocí uvedených kategorií. Kde požadavky na kvalifikaci nejsou jasné, mělo by to být vyjádřeno pomocí "Jiné", <i>ne</i> "Žádné". "Žádné" znamená, že existuje explicitní výrok týkající se toho, že není potřeba kvalifikace.</p>	☐ Žádné ☐ Praktický psycholog s kvalifikací v relevantní aplikační oblasti ☐ Praktický psycholog ☐ Výzkumný psycholog ☐ Nepsychologický akademický výzkumník ☐ Praktik v relevantních příbuzných profesích (terapie, medicína, poradenství, vzdělání, lidské zdroje atd.) ☐ Držitel Certifikátu způsobilosti pro testování v psychologii práce A BPS ☐ Držitel Certifikátu způsobilosti pro testování v oblasti vzdělávacím A BPS ☐ Držitel Certifikátu způsobilosti pro testování v psychologii práce B BPS ☒ Jiné: neuvezené

.....

Část 6:

Hodnocení testových materiálů

.....

Vysvětlení hodnocení

V následujících částech jsou celková posouzení adekvátnosti informací týkajících se validity, reliability a norem zobrazeny automaticky tučně.

Jakýkoli nástroj s jedním nebo více posouzeními 0 nebo 2 týkajícími se atributů považovaných za kritické pro bezpečné používání nástroje, by neměl být považován za nástroj, který splňuje minimální standardy.

Vstup na posuzovacím formuláři	Posouzení podle standardů EFPA	Reprezentace recenze v UK	Vysvětlení
[n/a]	[n/a]	[n/a]	Tento atribut není u tohoto nástroje použitelný
0	[-]	[None]	Není možné posoudit jako ne nebo nedostatek poskytnutých informací
1	[-1]	[*]	Neadekvátní
2		[**]	NYNÍ NEPOUŽÍVÁNO
3	[0]	[***]	Adekvátní nebo přiměřený
4	[1]	[****]	Dobrý
5	[2]	[*****]	Vynikající
		[N.r.i.o.r] * (pouze pro aktualizace)	Položka nebyla v původní recenzi posuzována

V této části má být provedeno více hodnocení různých aspektů nebo atributů dokumentace dodávané s nástrojem (nebo balíkem). Termín „dokumentace“ byl vybrán, aby pokrýval všechny ty materiály dodávané s nástrojem nebo snadno dostupné kvalifikovanému uživateli: např. manual administrátora; technické příručky; brožury s normami; dodatky k manuálu; aktualizace od vydavatelů/dodavatelů atd.

Položky mají být posuzovány n/a nebo 0 až 5 (poloviční rating je přijatelný)

Rating

Kvalita vysvětlení principů, prezentace a kvalita poskytnuté informace: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na ratingích daných pro položky 2.1–2.8)		rating
2.1	Celkový rating kvality vysvětlení principů: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů daných pro položky 2.1.1 – 2.1.5)	0
2.1.1	i) Teoretické základy konstruktů:	1,5
2.1.2	ii) Procedura vývoje testu:	0
2.1.3	iii) Důkladnost analýz položek a model analýzy položek:	0
2.1.4	iv) Vysvětlení obsahové validity:	0
2.1.5	v) Souhrn relevantního výzkumu:	0
2.2	Adekvátnost dokumentace dostupné uživateli (uživatelské a technické manuály, dodatky týkající se norem atd.): (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů daných pro položky 2.2.1 – 2.2.6) <i>Pro část 2.2 jsou stanoveny následující „měřítka“ pro rating „vynikající“ (5). Pozornost je zde zaměřena na kvalitu pokrytí poskytnutého v dokumentaci dostupné kvalifikovaným uživatelům. Všimněte si, že část 2.2 se týká úplnosti a jasnosti dokumentace dostupné uživateli (uživatelské a technické manuály, dodatky k normám atd.) v pojmech pokrytí a vysvětlení. V pojmech kvality nástroje, jak ji dosvědčuje dokumentace, jsou rozpracovány oblasti v této části pod čísly: 2.1, 2.3, 2.9, 2.10 a 2.11.</i>	3
2.2.1	Principy: [viz 2.1] Dobře argumentovaný a jasně prezentovaný popis toho, co má podle návrhu měřit a proč byl zkonstruován tak, jak je.	0
2.2.2	Vývoj: Úplné detaily týkající se zdrojů položek, pilotáže, analýz položek, srovnávacích studií a změn prováděných v průběhu vývojových pokusů.	0
2.2.3	Standardizace: Jasně a detailní informace poskytnuté o velikostech a zdrojích standardizačního souboru a standardizační proceduře.	1,5
2.2.4	Normy: Jasně a detailní informace poskytnuté o velikostech a zdrojích normalizačních skupin, podmínkách vyšetření atd.	3
2.2.5	Reliabilita: Dobré vysvětlení reliability a široký rozsah měř vnitřní konsistence a retestu spolu s vysvětlením jejich relevance a zobecnitelnosti nástroje vyšetření.	3

2.2.6	Validita: Dobré vysvětlení validity spolu s širokou škálou studií jasně a poctivě popsanych.	0
2.3	Kvalita procedurálních instrukcí poskytnutých uživateli: (Tento celkový rating se získá s použitím posouzení na základě hodnot ratingů daných pro položky 2.3.1 – 2.3.7)	0
2.3.1	Pro administraci testu: Poskytnutá jasná a detailní vysvětlení a procedurální průvodce krok za krokem spolu s dobrými radami týkajícími se otázek uchazečů a problémových situací.	3
2.3.2	Pro skórování testu, normy atd.: Poskytnuté jasně a detailní informace spolu s popsáními kontrolami pro vyhnutí se možným chybám skórování.	0
2.3.3	Pro interpretaci a vytváření zpráv: Detailní doporučení týkající se interpretace různých skóřů, chápání normativních měř a zacházení se vztahy mezi různými škálami, s množstvím ilustrativních příkladů a případových studií.	3
2.3.4	Pro poskytnutí zpětné vazby a debriefingu respondentům testu a dalším: Detailní doporučení, jak prezentovat zpětnou vazbu uchazečům.	0
2.3.5	Pro poskytování dobrých praktických témat týkajících se poctivosti a zkreslení: <i>Uvedení detailních informací o studiích sexuálního a etnického zkreslení s relevantními varováními týkajícími se používání a zobecňování validit.</i>	0
2.3.6	Omezení používání: Jasně popisy, kdo by měl a kdo by neměl být vyšetřován spolu s dobře vysvětlenými odůvodněními těchto omezení (např. typy nezpůsobilosti, požadované úrovně gramotnosti atd.).	0
2.3.7	Reference a podpůrné materiály: Detailní odkazy na relevantní podpůrnou akademickou literaturu a křížové odkazy na další příbuzné materiály týkající se diagnostických nástrojů.	0
Kvalita materiálů: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů pro položky 2.4 – 2.8)		3
2.4	Všeobecná kvalita materiálů testu (testové brožury, odpověďové archy, testové objekty, software atd.):	4
2.5	Kvalita lokální adaptace testu (pokud byl test přeložen a adaptován do místního jazyka):	4
2.6	Snadnost, s jakou může respondent testu porozumět úkolu:	4
2.7	Snadnost, s jakou mohou být respondentem testu tvořeny reakce nebo odpovědi:	4
2.8	Kvalita položek:	1,5
Recenzentovy komentáře týkající se dokumentace: (komentáře principů, designu, vývoje testu a jeho přijatelnosti)		
<p>V manuálu (Kožený, 1976) chybají podrobnější informace o vývoji metody, způsobu skórování, ako aj výbere položiek a spôsobu ich použitia. Napríklad, nerozumieme tomu, prečo sa jednotlivé otázky dotazníka tak často opakujú len s drobnými zmenami. Nevieme, či tým autor niečo sledoval, čo však nie je vysvetlené v manuáli. V manuáli sú občas použité zastaralé a z dnešného pohľadu ťažko pochopiteľné výrazy, čo môže skomplikovať porozumenie poskytnutým informáciám.</p>		

.....

Část 7:

Hodnocení norem, reliability a validity

.....

Položky mají být posuzovány n/a nebo 0 až 5 (jsou přijatelné poloviční ratingy)

Rating

Hodnocení technických informací – celková adekvátnost: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů daných pro položky 2.9 – 2.11)	1
---	----------

Informace o normách nebo referenční skupině

2.9	Celková adekvátnost:	0
2.9.1	Vhodnost pro lokální použití, ať už pro lokální nebo mezinárodní normy: [n/a] Nepoužitelné 0 Žádná informace nepodána. 1 Není lokálně relevantní (např. nevhodné zahraniční výběry). 3 Lokální výběr z obecné populace nebo nelokální normy, které lze použít s varováním. 4 Výběry lokální země nebo relevantní mezinárodní výběry s dobrou relevancí pro zamýšlenou aplikaci. 5 Výběry lokální země nebo relevantní mezinárodní výběry vybrané z dobře definovaných výběrů z relevantních aplikačních oblastí.	3
2.9.2	Vhodnost pro zamýšlené aplikace: [n/a] Nepoužitelné 0 Žádná informace nepodána. 1 Norma nebo normy nejsou adekvátní pro zamýšlené aplikace. 3 Adekvátní normy pro obecnou populaci a/nebo rozmezí normativních tabulek. 4 Dobré rozmezí normativních tabulek. 5 Vynikající rozmezí výběrově relevantních norem vztahujících se k věku a pohlaví, s informacemi o dalších rozdílech v rámci skupin (např. směs etnických skupin).	1
2.9.3	Velikosti výběrů: [n/a] Nepoužitelné 0 Žádná informace nepodána. 1 Neadekvátní výběry (např. méně než 150). 3 Adekvátní výběry (např. 150-300). 4 Velké výběry (např. 300-1000). 5 Velmi velké výběry (např. 1000+).	1
2.9.4	Procedury použité při výběru souboru: ☒ Žádná informace neposkytnuta ☐ Reprezentativní populaci [sumarizujte kritéria] ☐ Nahodilá ☐ Náhodná	0
2.9.5	Kvalita informací poskytnutých o minoritní/chráněné skupině, rozdílech, vlivech věku, rodu atd.: [n/a] Nepoužitelné 0 Žádná informace nepodána. 1 Neadekvátní informace. 3 Adekvátní obecné informace s minimální analýzou. 4 Dobré popisy a analýzy skupin a rozdílů 5 Vynikající série analýz a diskuse o relevantních tématech vztahujících se k použití a interpretaci.	0

2.9.6 Komentáře recenzentů k normám: Stručná zpráva o normách a jejich historii, včetně informací o doporučených učiněných vydavatelem/autorem pro aktualizaci norem obvyklým způsobem.

Normy boli vytvárané na vzorke 1009 respondentov (gymnazisti, vysokoškooláci, učitelia, riaditelia). Napriek celkovo veľkému súboru boli niektoré skupiny veľmi malé (napr. približne 50 učiteľov), čo znižuje kvalitu noriem. Normy nie sú uvedené podľa veku, ale podľa skupín. Taktiež je vždy uvedený len priemerný vek a Kožený (1976) nepracuje s intervalmi vekových skupín a preto nám nie je jasné, ako s týmito normami pracovať. Veľkým nedostatkom je zastaralosť noriem, ktoré vznikli pred skoro 50timi rokmi. Podľa štandardov pre pedagogické a psychologické testovanie (AERA, APA, & NCME, 2001) adekvátnosť noriem opierajúcich sa o určitú vzorku môže časom klesať a je potrebné pravidelne overovať ich platnosť. Štandardy odporúčajú v niektorých prípadoch v záujme zachovania validity normatívnej interpretácie previesť novú štandardizáciu.

Validita

2.10	Celková adekvátnost: (Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.10.1 – 2.10.2.4. Neprůměrujte pouze čísla, abyste získali celkový rating. Obvykle bude roven buď konstruktové validitě nebo validitě vztahující se ke kritériu, podle toho, která z nich je vyšší.)	0
2.10.1	Konstruktová validita – celková adekvátnost (Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.10.1.2 – 2.10.1.6. Neprůměrujte pouze čísla, abyste tento celkový rating získali.)	0
2.10.1.1	Použité plány: (zatrhněte tolik, kolik je jich použitelných) ☐ Žádná informace nepodána ☐ Korelace s dalšími nástroji a výkonovými kritérii ☐ Vnitroškálový (korelace položky se zbytkem) ☒ Rozdíly mezi skupinami ☐ Matice mnoha rysů a mnoha metod (MTMM) ☐ Explorační faktorová analýza ☐ Konfirmační faktorová analýza ☐ Experimentální plány ☒ Jiné: komponentová analýza	
2.10.1.2	Velikosti výběrů: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Jedna neadekvátní studie (např. velikost výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. velikost výběru 100-200). 4 Více než jedna adekvátní nebo velká studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií.	0
2.10.1.3	Procedura výběru souboru: (vyberte jednu) ☒ Žádná informace neposkytnuta ☐ Reprezentativní vůči populaci [sumarizujte kritéria] ☐ Nahodilá ☐ Náhodná	
2.10.1.4	Medián a rozsah korelací mezi testem a dalšími podobnými testy: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Neadekvátní ($r < 0.55$). 3 Adekvátní ($0.55 < r < 0.65$). 4 Dobrý ($0.65 < r < 0.75$). 5 Vynikající ($r > 0.75$)	0
2.10.1.5	Kvalita nástrojů jako kritérií nebo markerů: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Poskytnuta neadekvátní informace. 3 Adekvátní kvalita. 4 Dobrá kvalita. 5 Vynikající kvalita s širokým rozsahem relevantních markerů pro konvergentní a divergentní validizaci.	0
2.10.1.6	Analýzy diferenciálního fungování položek (DIF): [N/A] Nepoužitelné 0–5 hodnocení kvality DIF analýzy	0
2.10.2	Validita vztahující se ke kritériu – celková adekvátnost (Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.11.1 – 2.10.2.4. Neprůměrujte pouze čísla, abyste získali celkový rating.)	0
2.10.2.1	Popis použitých kritérií a charakteristik populací: (zatrhněte tolik, kolik je použitelných) ☐ Souběžná ☐ Prediktivní ☐ Postdiktivní	
2.10.2.2	Velikosti výběrů: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Jedna neadekvátní studie (např. velikost výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. velikost výběru 100-200). 4 Jedna velká nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií.	0

2.10.2.3	Procedura výběru souboru: ☒ Žádná informace neposkytnuta ☐ Účelná nebo reprezentativní ☐ Nahodilá ☐ Náhodná	
2.10.2.4	Medián a rozsah korelací mezi testem a kritérii: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.2$). 3 Adekvátní (např. $0.2 < r < 0.35$). 4 Dobrý (např. $0.35 < r < 0.50$). 5 Vynikající (např. $r > 0.50$)	0
2.10.3 Komentáře recenzenta týkající se validity:		
<p>V rámci overovania validity bola prevedená komponentová analýza, ktorá preukázala existenciu šiestich nezávislých faktorov. Validita bola ďalej overovaná koreláciou s Cattellovým 16 PF dotazníkom a ukázalo sa, že korelácie sú nízke a testy nie sú zameniteľné (Kožený, 1976). Z manuálu nám však nie je jasné, aký vzťah by mal medzi metódami byť, aký dôkaz o validite nám to prináša a prečo si autor vybral práve tento dotazník. Bolo by potrebné ďalšie rozpracovanie dôkazov o validite metódy.</p>		

Reliabilita

2.11	Celková adekvátnosť: <i>(Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.11.1–2.10.2.4. Neprůměrujte pouze čísla, abyste získali celkový rating.)</i>	3
2.11.1.	Poskytnutá data týkající se reliability: <i>(vyberte jednu možnost)</i> ☒ Uveden pouze jeden koeficient reliability ☐ Uveden pouze jeden odhad standardní chyby měření ☐ Koeficienty reliability pro několik různých skupin ☐ Standardní chyba měření uvedená pro několik různých skupin	
2.11.1	Vnitřní konzistence:	
2.11.1.1	Velikost výběru: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Jedna neadekvátní studie (např. rozsah výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. rozsah výběru 100-200). 4 Jedna rozsáhlá nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií. [N/A] Nepoužitelné.	0
2.11.1.2	Medián koeficientů: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.7$) 3 Adekvátní (např. $r = 0.7$ až 0.79) 4 Dobrý (např. $r = 0.8$ až 0.89) 5 Vynikající (např. $r > 0.9$) [N/A] Nepoužitelné.	0
2.11.2	Testová-retestová stabilita:	
2.11.2.1	Rozsah výběru: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Jedna neadekvátní studie (např. rozsah výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. rozsah výběru 100-200). 4 Jedna rozsáhlá nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií.	1

2.11.2.2	Medián koeficientů: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.6$) 3 Adekvátní (např. $r = 0.6$ až 0.69) 4 Dobrý (např. $r = 0.7$ až 0.79) 5 Vynikající (např. $r > 0.8$)	4
2.11.3	Reliabilita jako ekvivalence:	
2.11.3.1	Rozsah výběru: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Jedna neadekvátní studie (např. rozsah výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. rozsah výběru 100-200). 4 Jedna rozsáhlá nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií. [N/A] Nepoužitelné.	0
2.11.3.2	Medián koeficientů: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.6$) 3 Adekvátní (např. $r = 0.6$ až 0.69) 4 Dobrý (např. $r = 0.7$ až 0.79) 5 Vynikající (např. $r > 0.8$) [N/A] Nepoužitelné	0
2.11.4 Komentáře recenzentů k reliabilitě: - Komentujte intervaly spolehlivosti pro koeficienty reliability - Uveďte Spearmanovy-Brownovy ekvivalenty		
<p>Reliabilita bola overovaná koeficientom reprodukovateľnosti, ktorý neklesol pod hodnotu 0,9, čo považujeme za uspokojivé. Stabilita v čase bola skúmaná test-retestom na vzorke 42 vysokoškolských študentov v časovom intervale troch mesiacov a dosiahla hodnoty od 0,74 do 0,82, ktoré taktiež považujeme za dostačujúce. Dependabilita bola zisťovaná na vzorke 66 študentov strednej priemyselnej školy (58 mužov) v časovom intervale troch týždňov a pohybovala sa od 0,47 do 0,78 (Kožený, 1976). Tieto hodnoty nám prídu vzhľadom ku krátkemu časovému intervalu nízke.</p>		

Část 9:

Závěrečné hodnocení:

3.0 Hodnotící zpráva testu:

Tato část by měla obsahovat stručné, jasně obhájené posouzení nástroje/produktu. Mělo by popisovat jeho pro a proti a poskytnout určitá obecná doporučení týkající se toho, jak a kdy by se měl používat – spolu s varováními (kde jsou potřebná) týkajícími se případů, kde by se používat neměl.

Používání metody FIRO-B v českém prostředí považujeme za problematické vzhľadom k starým normám, chýbajúcim dôkazom o validite a určitým nejasnostiam v skórovaní a používaní noriem. Ďalej chýbajúce informácie v manuáli neumožňujú bežnému užívateľovi pochopiť, podľa čoho a akým spôsobom bol test tvorený. Podľa nás môže byť dotazník FIRO-B použitý v oblasti pracovnej psychológie, napríklad, pri práci so skupinou, ďalej v oblasti individuálneho, párového alebo skupinového poradenstva. Konkrétne môže poslúžiť ako pomocný nástroj pri poznávaní svojich interpersonálnych potrieb a ich kompatibility vo vzťahu k druhým ľuďom. Metódu neodporúčame používať ako diagnostický nástroj. FIRO-B môže poslúžiť skôr ako pomocný nástroj, ktorý môže poskytnúť podnet k rozhovoru, alebo ako doplnková metóda k iným nástrojom. Pri čom je dôležité upozorniť participanta na vyššie uvedené nedostatky metódy a najmä na zastaralosť noriem, aby na svoje výsledky nahliadal s potrebnou rezervou a odstupom. Taktiež je dôležité aby si bol týchto nedostatkov vedomý aj samotný užívateľ metódy a nenechal sa uniesť interpretáciami poskytnutými v manuáli.

3.1 Závěry:

FIRO-B je relativně krátká a jednoduchá metoda na administraci, vyplnění a vyhodnocení. Hodnoty reliability sa dajú považovať za uspokojivé, avšak chýbajú dostatočné dôkazy o validite metódy a bolo by vhodné ich doplniť. Ako najväčší nedostatok metódy považujeme normy, ktoré sú v súčasnosti používané, napriek tomu, že sú približne 50 rokov staré. Vzhľadom k tomu, že sú normy uvedené na základe povolania a nie vekových intervalov, je práca s nimi nezrozumiteľná. V neposlednom rade používaná verzia nie je v súlade s najnovšou americkou verziou, ktorá prešla nemalými úpravami ako napríklad znenie položiek a nahradenie potreby afekcie potrebou otvorenosti (Schutz, 1992).

4.0 Doporučení (vyberte jedno)

Všechny následující charakteristiky uvedené níže by měly mít ratingy [n/a], [2], [4], [5], pokud by měl být nástroj „doporučen“ pro obecné použití (hodnocení 5 nebo 6):

[2.9] Normy a referenční skupiny
[2.10.1] Konstruktová validita
[2.10.2] Kriteriaální validita
[2.11] Reliabilita - celková
[2.12] Počítačově generované zprávy

Pokud má kterýkoli z výše uvedených ratingů hodnotu [] nebo [1], nástroj by měl být klasifikován pod doporučením 1, 2, 3 nebo 4, nebo klasifikován pod doporučením 7 "jiné" s adekvátním vysvětlením.

- 1 Pouze výzkumný nástroj. Ne pro užití v praxi.
- 2 Vhodný pouze pro užití expertním uživatelem za pečlivě kontrolovaných podmínek nebo ve velmi omezených aplikačních oblastech
- 3 Vhodný pro použití pod supervizí v aplikační(ch) oblasti(ech) definovaných distributorem, libovolnými uživateli s obecnými kompetencemi pro používání a administraci testů
- 4 Vyžaduje další vývoj. Vhodný pouze pro použití ve výzkumu.
- 5 Vhodný pro používání v aplikační(ch) oblasti(ech) definovaných distributorem, uživateli testů, kteří splňují speciální kvalifikační požadavky distributora
- 6 Vhodný pro sebevyšetření bez supervise v aplikační(ch) oblasti(ech) definovaných distributorem
- 7 Jiné:

5 Odkazy k poznámkám a bibliografie

American Educational Research Association, American Psychological Association, & National Council on Measurement in Education. (2001). *Standardy pro pedagogické a psychologické testování*. Praha: Testcentrum.

Athanasiou, M. (2003). [Test review of FIRO-B]. In B. S. Plake, J. C. Impara, & R. A. Spies (Eds.), *The fifteenth mental measurement yearbook* (pp. 388-390). Lincoln, NE: Buros Center for Testing.

Kožený, J. (1976). *Dotazník interpersonální orientace FIRO-B*. Bratislava: psychodiagnostika.

Schutz, W. (1992). Beyond FIRO-B—Three new theory-derived measures—Element B: Behavior, Element F: Feelings, Element S: Self. *Psychological Reports*, 70(3), 915-937.

Měřené konstrukty:

inklúzia vyjadrovaná, inklúzia vyžadovaná, kontrola vyjadrovaná, kontrola vyžadovaná, afekcia vyjadrovaná, afekcia vyžadovaná